

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIÓDICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SEMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

UN BON CONSELL

—Ja que per sé un bon arcalde
las midas li venen grans,

¡torni, torni á fer de músich,
com avants!

CRÓNICA

Los *Condemnats* han sigut *absolts*.

Segona vista de una causa fallada a Madrid ab danys y costas contra l' autor, y refallada a Barcelona ab aplausos y aclamacions entusiastas. En Clarín y en Perez Galdós no podrán menos de felicitar-se de qu' en aquesta terra de la lealtat y la franquesa se 'ls haja comprés millor qu' en la vila cortesana, ahont, segons diuen, hi reynan sols la passió y la intriga.

¿Será veritat que 'l públich madrileny no tinga la deguda independència pera sustreures al efecte de determinadas pressions?

Perque aixís com a Clarín li tenen jurada pels agravis que ha inferit a la gent de lletres ab las sévas crítiques severas é intemperants, a n' en Perez Galdós diu que no poden perdonarli sos anteriors triumsfoscénichs.

Clarín ha despertat l' ira ab las sévas xurriacadas.

Perez Galdós, ab els séus éxits, ha despertat l' enveja.

L' ira y l' enveja son tal vegada 'ls dos individus mes calificats de la familia dels *Pecats capitals*. Pitjor pels que 'ls donan hostatje dintre del séu cor.

Per atacar a n' en Perez Galdós s' ha formulat un axioma literari afirmant que no 's pot ser a la vegada bon novelista y bon autor dramátich.

Lo novelista diluix: l' autor dramátich concentra. Lo novelista 's val del anàlisis; l' autor dramátich de la síntesis. Lo novelista corre y vola per espays sense límits; l' autor dramátich se troba tancat y cohibit dintre del quadro estret del escenari.... Aixís s' expressan els que de totas las passadas volen que existeixi aquesta incompatibilitat.

Y en cambi no veuen que tot aixó es qüestió de forma, ja que no hi ha una sola novela que no tanqui un drama.

Com no veuen tampoch qu' encare que existís aqueixa lley, no hi ha al mon regla general sense excepció. En tot cas en Perez Galdós n' es una.

Lo séu últim drama *Los Condenados* revela, sobre tot en son acte primer, un coneixement de la escena y un instint dramátich insuperables. Lo quadro de la vida de la Vall de Ansó s' enllassa admirablement ab l' acció del drama, y aquesta s' accentúa en gradació creixent, produhint escenas tan hermosas com la confessió de Salomé ab la Santa, y com la final, qu' es intensa, viva, palpitant y tanca tota la forsa d' expressió qu' exigeix lo género teatral.

No s' explica, en veritat, com a Madrid no van entendre una cosa tan clara, ni van interessarse per una creació tan espontánea y sobre tot tan bella.

En l' acte según hi ha de tot: algunas vacilacions, l' us de alguns recursos gastats, certas tendencias melodramáticas, y molta menos consistencia qu' en l' acte anterior. Aquell jurament fals que per salvar a un home prestan los dos tipos incorruptibles constituheix per sí sol un rasgo genial; pero está deslligat en certa manera del nervi de l' acció principal, y contribuheix a fer vacilar l' atenció del espectador. Aquest espera que 'l tal jurament tindrà conseqüencias, y en realitat, no 'n té. De aquí qu' en bona crítica dega considerarse'l com un recurs de final d' acte, un si es no es postis.

En cambi 'l drama reapareix y 'l séu efecte au-

menta en l' acte tercer. L' aparició de Salomé vestida de monja y ab la rahó extraviada, y 'l cap-girell qu' en presencia séva dona la conciencia del séu amant, fins al extrém de ferli acceptar l' expiació com un dever y un principi de regeneració, ja que per ell, no hi ha en aquesta vida felicitat possible; aquest desenllas altamente escénich de un conflicte espiritual, acredita a n' en Perez Galdós de autor dramátich de primera forsa.

Qui tals sortidas troba, té dret de riures de tots los axiomas, de tots los prejudicis, de totas las pretensions dels que sols aclucantse podrán negar que 'l sol els ilumini. Contra l' evidencia no hi valen enganys.

Lo públich de Barcelona ha fet justicia al autor de *Los Condenados*. En tot cas n' hi hauria fet la posteritat. Per la meva part estich segur, segurissim que temps a venir, las tendencias modernas encaminadas a buscar novas formas y a obrir novas rutas al teatro, acabarán per imposarse fins als mes recalitrants, succehint ab lo drama lo que ha succehit ab la música. Recordis sino que molts dels que anys enrera no podian sentir a Wagner sense sufrir atachs de nervis, avuy l' aplaudeixen ab deliri.

Y ara, estimat lector, y a propòsit del estreno de *Muley Omar*, permetme fer una mica 'l sabi... es a dir: una mica 'l Miquel y Badia.

També jo vull demostrar una vegada a la vida que quan vé 'l cas sé escriure crítiques dignas de ser trasladadas al *Diari de Barcelona*, ahont formarian autoritat entre aquells lectors que per dotze miserables ralets al mes s' estalvian [de pagar tribut a la funesta mania de pensar per son propi compte.

Prescindeixo de examinar l' obra literariament. Si en lloch de ser una pessa dramática, sigües una pessa de cretona, donaria 'l meu parer assessorantme préviament ab qualsevol fabricant d' estampats. Mes jo crech que lo únich que convé es fixarse en la moralitat de *Muley Omar*. Aixó es lo que necessitan los lectors del *Brusi*, precisament per haverse'n olvidat lo meu amich Miquel y Badia.

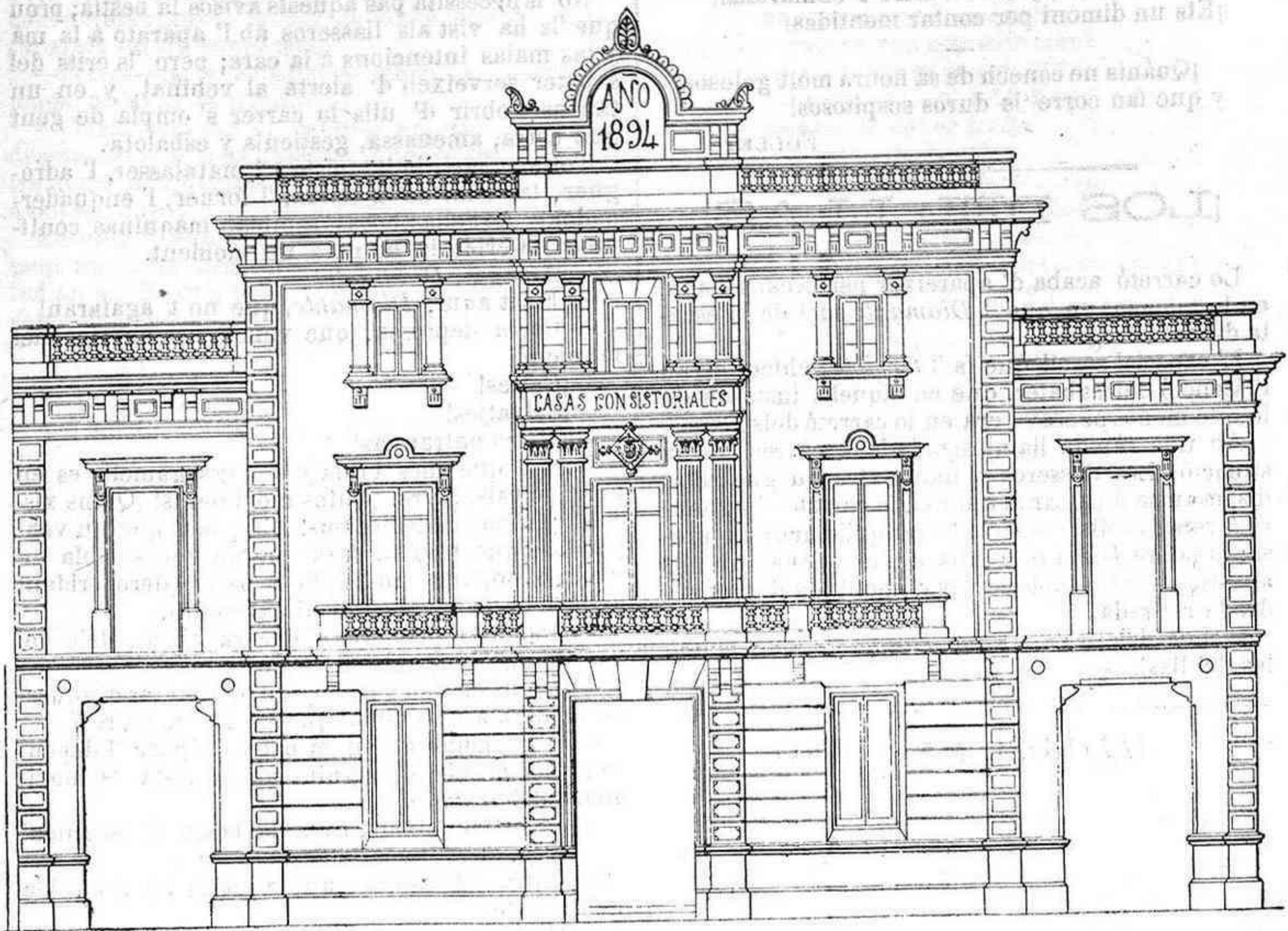
Y desd' ara declaro que l' obra es immoral.

No perque passi entre moros de posició desahogada se pot veure ab calma tot aquell primer acte de amorios y venjansas que 's desarrolla en lo requartet de una mesquita. Si volém que 'ls moros respectin nostra santa religió, es precis que nosaltes comensém per respectar la seva.

¿Y qué me 'n diuen de aquell capellá moro qu' es lo traïdor del drama? ¡Vaya una manera de posar al clero en ridicull....

En l' acte segon tenim un fil'astre enamorat de la seva madrastra y empenyat a fugir ab ella. Un'altra immoralitat. No cal sino que després de atentar al prestigi de las cosas religiosas se minin los fonaments sobre 'ls quals descansa la santa institució de la familia!.... Bé es veritat que 'l tal fillastre es un sabatassas que davant del públich sensat se posa en ridicull ab lo seu projecte de fuga y prenentse per auténtica una carta falsificada pel capellá; pero la veritat es que produheix un gran desori dintre de la seva familia, posant a la sultana en un verdader compromís y envenenant la sanch del califa, y aixó que aquest ja no gasta gaire bona salut.

L' acte tercer es un horror de immoralitats. Lo capellá envenena al califa, ab tot y ser un home de bé a carta cabal; y la sultana de una punyalada extén al capellá per terra, rescatant aixís la corona pel seu fill. Per mes que aquests crims pa-

ssan entre *moros*, no per aixó son menes *inmorals*. Pero lo mes trist no es que sucumbeixi un innocent, com lo califa, sino que quedi ab vida un gran culpable. Hi ha un moret fiach, prim, escarransit y negre, qu' está al servey del capellá y comet en obsequi seu totas las picardias. Ell es qui introduheix al fillastre dintre de la cámara de la sultana; ell, qui prepara totas las maldats; ell, en fi, qui propina 'l veneno al pobre califa. Y aquest moret queda viu, sense que ningú 's recordi d' ell. Si l' autor no sabia com desferse'n, podia encarregar al apuntador que sortís del forat y l' escabetxés. Y estich segur que 'l públich, entusiasmat, li hauria tributat l' aplauso de la nit.

Vels'hi aquí algunas de las principals immoralitats de que adoleix l' obra del Sr. Ferrer y Soler, y de las quals no hi vist que cap periódich ne fes esment.

Alguns han aconsellat al autor que continués escrivint pel teatro, reconeixentli grans disposicions. Y aixó, siga dit entre nosaltres, no es una immoralitat; pero sí un mal consell.

P. DEL O.

CASAS CONSISTORIALES DEL HOSPITALET

L' edifici construït per disposició dels executors testamentaris de D. Rosendo Arús y Arderiu en lo poble del Hospitalet respón á la idea que tenia 'l difunt de honrar la venerable memoria de son pare fill de aquell lloch. Ja en memoria de sa difunta mare, filla de Das, havia construït en aquesta localitat de la Cerdanya unas suntuosas casas consistoriales y escolas públicas.

La Casa comunal del Hospitalet inaugurada ab gran solemnitat lo dia de Sant Joan forma un suntuós edifici projectat per l' arquitecte Sr. Mariné, del qual ne doném un

grabat en lo present número. Té una bonica fatxada de gust renaixement, ocupa una superficie de 500 metros quadrats y 's compón de planta baixa y dos pisos.

En lo primer hi ha un vestibul espayós á quals costats se troban ben disposats locals pera secretaria, enfermeria, habitacions del agutzil y calabossos. D' allí arranca una ampla escala ab balaustrada de pedra artificial que conduce al vestibul del primer pis en lo qual s' hi troban la sala de comissions, l' arcaldia, 'l despaig del secretari, las oficinas, l' arxiu y 'l saló del Consistori, hermosa pessa que medeix 8 metros d' ample per 18 de fondo y 6 d' elevació.

Finalment, una escala interior dona accés al segon pis destinat á residencia del secretari municipal.

Los vehins del Hospitalet están justament joyosos de possehir una Casa consistorial tan notablement construhida com ben apropiada á las necessitats administrativas de aquell poble. Aixís se comprén que tots ells prenguessen en la festa de la inauguració una part tan activa com espontánea, aplaudint l' acort del Ajuntament en virtut del qual se doná 'l nom de Rosendo Arús á un dels principals carrers de la població.

J.

HUMORADAS

Has deixat ton marit per una amiga.
Y bé... ¿qué vols que 't diga?
Tú creus qu' aixó son las corrents modernas
y no es res més que una costum antiga.
Las locuras de Safo son eternas.

Doná 'l sí al peu del ara sacrossanta
al tonto enllepoleix y al sabi espanta.

En vá per contradirme t' escarrassas
arribant á negá un fet tan notori,
qu' es tot home al principi del casori,
mica mes, mica menos, un calsassas.

¿M' estimas, y ab un altre t' enmaridas?
 ¡Ets un dimoni per contar mentidas!

¡Quánts ne conech de sa honra molt gelosos
 y que fan corre 'ls duros sospitosos!

FOLLET.

¡LOS DEL LLAS!

Lo carretó acaba d' apareixer per la cantonada, en lo moment en que 'l *Diamante* surt de la escala de cal adroguer.

L' especial soroll que fa 'l terrible vehicul atrau l' atenció del sabater, que en aquells instants en lo que menos pensava era en lo carretó dels gossos.

Ab una rápida llambregada 's fa càrrech de la situació. Los llasseros s' han extés en guerrilla, disposantse á cassar al animal; lo carretó s' aguanta á retaguardia, esperant tranquilament la presa; lo pobre *Diamante* mira amunt y avall ab ulls ansiosos, sense sapiguer per ahont ha d' emprendre la retirada.

—¡Los del llas!.... ¡Fuig, *Diamante*, que venen los del llas!....—

ALLÓ DEL MATADERO

—¿Encara no se 'n sab res del tarugo del matadero?
 —¿Vol dir alló d' aquell regidor que volia ser rich?....
 Ja ningú se 'n recorda....

No 'ls necessita pas aquests avisos la bestia; prou que 'ls ha vist als llasseros ab l' aparato á la mà y las malas intencions á la cara; pero 'ls crits del sabater serveixen d' alerta al vehinat, y en un tancar y obrir d' ulls lo carrer s' ompla de gent que corra, amenassa, gesticula y esbalota.

Tothom surt: lo lampista, 'l matalasser, l' adroguer, la dona de la tenda, 'l forner, l' enquaderador.... Aquellas bocas semblan màquinas contínuas: la cridoria no para un moment.

—¡Amágat, *Diamante*!

—¡Ficat aquí, *Diamante*, que no t' agafarán!

—¡Corra depressa, que venen los butxins del municipi!

—¡Cafres!

—¡Salvatjes!

—¡Malas entranyas!

Pero 'l que mes crida y s' esgargamella es en Félis, lo calsinayre. ¡Quins moviments! ¡Quins xisques! ¡quínas malediccions! Alló, mes que un vehí pacífich que treu la cara per un gos, sembla un tribuno popular, un capitost barricadero cridant al poble á la revolució y al extermini.

De bonas á primeras s' encara ab un dels del llas, lo que mes aviat li vé entre mans.

—¿No us en deu vergonya d' empaytar d' aquesta manera á un animal que no us ha fet res?

—Jo obeheixo al qui 'm paga—replica 'l dependent del municipi, seguint ab la vista 'ls moviments del *Diamante*.

—¡Ja estéu deixant estar la bestia desseguida!

—¡Apa, cuydéuvos de vos!

—¡Fuig, *Diamante*, que aquests homes volen esclavisarte!

—¡Miréu que crido al municipal!

—¡Encare que cridéu al gobernador! ¿Qué m' ha de fer lo municipal á mi? ¿Que us penséu que soch un gos jo, per venirme á amenassar ab la forsa armada?.... ¡Vésten cap allá, *Diamante*!

—Si, ja podéu xiular!.... Me sembla que lo qu' es avuy....

—Pero ¿per qué l' heu d' agafar?

—Perque va sense l' artipatje que marca la ley. Portés bossal, collar y 'l número de la contribució, ningú li preguntaria cóm se diu.

—¡Qué 'n teniu poca de latxa!

—¡Y vos qué 'n teniu poca de feynal.... Arri, fora del davant, que 'm feu nosa y no 'm deixéu maniobrar ab llibertat.... ¡Ajá!.... Ara 's posa á tret....

—¡Cúyta, burro, no t' aturis!.... ¡Alsa, *Diamante*!

Los crits de 'n Félis enardeixen als vehins y tothom per la seva banda procura secundar los esforços del calsinayre y contribuir á la salvació del gos.

—¡Anda, maco, no t' entretenguis!

—¡Corra y fuig per la plassetta!

—¡Tomba pel carreró y escápat!—

Pero está escrit que 'l *Diamante* ha de ser víctima de la táctica y superior organizació dels llasseros. Com mes los vehins s' esgargamellan, mes los esbirros municipals afinan la punteria, y per últim, després de un *quiebro* equivocat, en que 'l perseguit gos pren malament las midas, lo temible *Diamante* está á punt de veures sepultat en un dels incómodos departaments del odiós carretonet.

—¡No será!—xiscla en Félis, tirantse denodadament sobre dels llasseros:—¡aixó es un atropello!

—¡Si!—repeteix la gent del vehinat, disposantse á ajudar-lo:—¡aixó es una picardia!

Los del carretó estiran lo gos, en Félis s' agafa ab lo llas, la multitud rodeja 'l grupo en actitud amenassadora, y aprofitant las estrabadas d' aquets y las sacudidas d' aquells y l' alteració de tots, la

bestia s' escorra, pega brinco, passa per entre un confús laberinto de camas de totas menas... y desapareix en un santiàmen.

—¡Viva!—fa 'l calsinayre rihent y picant de mans, ab ayre de triunfo.

—¡Viva!—respón lo vehinat en pes, burlantse descaradament dels llasseros, que murmurant entre dents abandonan lo camp y se 'n van carrer avall en busca d' altres bestias.

En mitj d' aquell concert d' alegria, sona de repent una nota discordant que feya rato estava preludiantse. Es una nena de sis anys, que plora desafortadament al peu d' una entrada.

En Félis se gira atret pels plors.

—¡Y ara! ¿qu' es aixó?

Es la seva propia filla.

—¿Qué tens?—torna á preguntar lo calsinayre mes alarmat, veyent que una má de la pobre criatura sangueja.

—¡U... u... un gos m' ha mossegat!—respón la nena, ab veu ofegada per las llágrimas.

—¿Quín gos ha sigut?

—¡Lo *Diamante*, aquell que sempre es á l' escala de cal adroguer!...—

En Félis pega una patada á terra, aixeca 'ls ulls al cel y no pronuncia una sola paraula.

Pero aquella mirada ho diu tot.

¡Ja hi pot passar tranquilament ara pel seu carrer lo carretó dels gossos!

No será pas ell qui deturi l' acció dels llasseros...

A. MARCH.

PROBA SENS' ÉXIT

En Roch qu' es bastant tarumba escoltava una conversa entre tres ó quatre amichs y vá sentir qu' un d' ells deya que al ferse arrencá un caixal tal sotregada va rebre, que á las dents se n' hi va l' ánima cada vegada que hi pensa.

—Creguéu—diu—que aquell sufrir la padrina 'm va fer veure.—

—Vete'm aquí una gran cosa—diu en Roch plé d' extranyesa—Podré veure á la padrina jo que no la vaig coneixer y á fé que ja tinch desitj de darli aquesta sorpresa.—

Y sense pensarhi més á un dentista va escometre.

—Arrénquim aquest caixal—diu en Roch—mentres que pensa: veyám si será vritat tot lo que aquell mestre deya.

—¿Quín es—pregunta 'l doctor—que li fa mal? perque 'm sembla que no 'n té cap de dolent al menos en apariencia.

—L' últim de tots de la barra inferior, á la dreta fa 'l bon Roch—mentre 'l dentista li fica á la boca l' eyna.

Pega una forta estrabada y 'l caixal... ca, ni 's maneja; ne dona un' altra y un' altra y una després... *ni por esas* estava més arrapat que 'ls arrels de un pi á la terra.

En Roch per aixó no 's dona, s' ha revestit de paciència

y no exhala ni un gemech, no llensa una sola queixa.

Sols se veu son sufriment en sos ulls que llagrimen y en son cos qu' está tot ell amarat de suhor freda.

A cópia de forsejar per fi al cap d' una estoneta, —Ja está—murmura 'l doctor, ben satisfet de sa feyna.—

Y al temps qu' en Roch llensa un ¡ay! el doctó 'l caixal li ensenya.

Mes ell ni 'l veu; pren un vas glopeja un' aygua vermella y exclama:—M' ha ben trompat aquell murri poca pena.

En compte de á la padrina qu' era á qui volfa veure he vist, malgrat fer un sol quins raigs estellan las pedras, la inmensa volta del cel entatxonada d' estrelles.

JAPET DE L' ORGA.

GLORIAS NACIONALS

¡Ha arribat al cim, á la cúspide, al lloch més alt que pot arribarse!

Tot es ella: los diaris parlan d' ella, las crónicas s' ocupan d' ella, las ilustracions portan lo retrato d' ella, los telégramas se refereixen á n' ella....

¿Qui es ella?

¡Qui volen que sigui! La colossal, la egregia, la estupenda, la prodigiosa Carolina Otero.

Ja feya temps que la seva *reputació* amenassava eclipsar la de las primeras figuras europeas.

Un día 'ns participan que á Sant Petersburg s' ha presentat en una festa íntima en traje de Eva... avants del descubrimient del pámpol de figuera.

Un altre día 'ns dihen que la insigne flamenca, pél sol objecte d' assistir no recordo á quina solemnitat, ha fet posar—per supuesto, pagant un *amich*—un tren especial que ha costat més de cent mil franchs.

Després ens contan que á las festas de Niza ha eclipsat ab las irradiacions dels seus espléndits brillants á las *senyoras* més derrotadoras de Fransa.

Més tart ens explican que un galán desdenyat per la ilustre *cantaora* s' ha aixecat la tapa del cervell després d' escriureli una tendrissima y poética carta de despedida.

Pero ab lo que últimament acaba de fer... ¡ah! ab aquest acte memorable ha posat lo sello á la seva gloria y s' ha calsat las botas davant dels dos móns. *¡Nec plus ultra!*

La Otero es avuy la primera personalitat cotisable. Al seu costat en Gladstone es un zero, en Bismarck un nano, en Cánovas... ¡pobre Cánovas! ni val la pena de pensarho lo que representa al costat de la Otero.

—Pero—preguntarán vostés probablement—¿qué ha fet aquesta dona? ¿en qué consisteix aquest acte que li ha donat tanta ressonancia?

¿En qué? En lo més *chic*, lo més distingit, lo més *fi de sigle* que pot imaginar avuy una persona que neda en l' abundancia: s' ha negat resoltament á pagar al seu camiser, y no solzament s' hi ha negat, sino que, en lloch de saldarli 'ls comptes, els *hi ha arreglat* de tal manera, que 'l camiser ha surtit de l' entrevista ab los nassos inflats y la roba lamentablement espellifada.

LO DEBUT DE LA NUVIA.—Surtida en escena.

UN TIPO

Vesteix bon traje de llana,
gasta corbata de seda,
botinas enxaroladas
y d' or rellotje y cadena.

Es alt, guapo, ben format,
y res á n' ell li fá mella.

Es un tipo dels que 's diu
vulgarment:—*¡Déixam encendre!*

—¿Qui es aquest tipo?

—¿No hi he atinat?

Doncas es *quefe*

—¿D' exércit?

—¡Cá!

Sis días á la senmana
passa sense treballar
y 'l restant com qu' es diumenje
també lo passa vagant.

Cada horeta fuma un puro
(si no 'l fuma cada quart.)

Y pren café y va al teatro
sense que hagi de pagar

—¿Qui es aquest tipo?

—¿No hi he atinat?

Doncas es *quefe*

—¿D' exércit?

—¡Cá!

No té tituls académichs
y no es rich ni propietari,
pero alterna ab senyors d' *upa*
y ab autors y ab empresaris.
No es il-lustrat, ni es cap tonto
y, sens tenir qui á n' ell mani,

Aquí tenen la gota que ha fet vessar la copa de la séva gloria. ¡La Otero, la espanyola Otero ha rebut al séu camiser á puntadas de peu, resistintse á pagarli la factura baix lo pretest de que las camisas diáfanas que va encarregarli eran poch transparents!...

¡Olé ya y vaya por la transparencia!

Desde aquest instant la prempsa francesa s' ha apoderat de la encisera diva de café-concert, investigant lo séu passat, escudrinyant lo séu present y omplint columnas y columnas ab revelacions tan substanciosas é interessants com las que fan referencia á las lliga-camas que usa y á la classe de llensols que hi ha al seu llit.

La prempsa espanyola, envanescuda pél triunfo de la nostra compatriota, no ha volgut ser menos, y ¡aquí del ingeni en relatar anécdotas! ¡aquí de la diligencia buscant datos de la séva vida passada!

Entre 'l fárrech de noticias que circulan pels periódichs de la terra, la que més m' ha impresionat es la del poble ahont la enlluhernadora flamenca va veure la llum del día.

Reproduhimla ab tots los detalls que personalment hem pogut recullir.

La *sublime* Otero va neixe á Valga, poble de Galicia, partit judicial de Caldas de Reyes, en la provincia de Pontevedra.

¡Que després no succeheixi com ab en Cervantes, que á horas d' ara encare crech que no se sab de cert de quin poble es!

MATÍAS BONAFÉ.

LO DEBUT DE LA NUVIA.—Preludi.

L'obra té pretensions dramáticas; pero en certas ocasions, en lloch d'emocionar fá riure.

Ara sols falta que l'autor la traduheixi al francés y que 's representi á París, donantse allí com una mostra fidel de las nostras costúms estrafalarias. Llavors podrém dir:

—Una mentira más ¿qué importa á Blasco?

**

¶ Dimecres, funció á benefici de la familia del plorat Ricardo Calvo. L'idea sembrada per la premsa de Madrit, ha granat á Barcelona. Emilio Mario y sos companys s'han fet acreedors al aplauso de tots los que pagan tribut á la religió del companyerisme. Lo teatro 's vejé sumament concorregut, lo qual res té d'extrany dat lo piadós objecte de la funció y las grans simpatias que 'n Ricardo Calvo s'havia guanyat á Barcelona.

TIVOLI

De la nova sarsuela *Los Mostenses*, música del mestre Chapí, 'n parlarém la senmana próxima, ja que per ferho avuy degudament ens falta temps y espay.

NOVEDATS

Lo nou drama d'Echegaray *Mancha que limpia* ha tingut un éxit ruidós y entussiasta. Bé pot dirse, donchs, que aquesta vegada 'l públich de Madrit y 'l de Barcelona han estat d'acort. Mes val aixís.

L'obra está basada en la rivalitat de dos donas, l'una bona, l'altra falsa. Aquella es sacrificada á las malas manyas de l'última, ajudada per las apariencias.

Si 'ns proposavam analisar-la, sens dupte que hi trobariam alguns punts flachs; pero Echegaray 'ls reforsa ab lo calor de la seva fogosa inspiració y ab l'habilitat que posseheix en preparar efectes. Lo públich se deixa fascinar per aquells mirallets de cassar alosas que despedeixen llum enlluernadora, y s'emociona y aplaudeix, principalment al final dels actes tercer y quart.

mana tot una quadrilla y cobra bastant salari.

—Home, aquest tipo qu'ha ressenyat, ¿es quefe?

—Si, home.

—¿De qué?

—¿De claque!

SALVADOR BONAVÍA.

Teatros

LIRICH

De *Los condenados* de 'n Perez Galdós ja 'n parlem en la secció de *Crónica*. L'insigne novelista ha alcansat á Barcelona un nou triunfo.

Anteriorment s'estrená un drama en un acte titulat: *Padre Nuestro*, qu'es la trasplantació de una obra del poeta Coppée. En francés l'obra passa á París, durant los horrors de la *Commune*; en espanyol passa á Cartagena, durant la insurrecció cantonal. L'assumpto resulta molt dramátich y 'l drama sigué aplaudit.

Lo dillúns se posá en escena 'l drama *Juan Leon* d'Eusebi Blasco. Está basat en les rivalitats amorosas de un marqués y un torero, enamorats tots dos de la filla de un taberner. Després de molts incidents resulta que 'ls dos rivals son germáns, fills tots dos del governador de la provincia. Juan Leon, desesperat se fá matar per un toro.

LO DEBUT DE LA NUVIA.—Solo d' amor conjugal.

(Fotografías del notable artista parisien M. Ogerau).

Contribuïxen poderosament al éxit la Srta. Guerrero y 'l Sr. Diaz de Mendoza, que fan de l' última obra del aplaudit dramaturgo una de sas més notables creacions.

Crech, en vista del éxit que al Teatro de Novedats s' hi traurán facas... que *limpian, fijan y dan esplendor*... y bonas entradas.

CATALUNYA

Vico ha caygut rendit al pés de son excessiu treball. En los dias de las verbenas y en los festius en que ha sigut necessari representar funcions dobles ha agotat la séva resistencia. Campanyas rudas, que no sempre han trobat per part del públich la deguda correspondencia.

Lo gran actor projecta realisar una nova excursió pel continent americá. Li desitjém més sort qu' en la séva última campanya de Barcelona.

S' anuncia la próxima aparició dels fantoches de Rinaldo Zane, als quals se 'ls dona en l' anunci l' calificatiu de célebres.

Veurém si 'l públich que deixa en la soletat als célebres actors, serà conseqüent interessantse pels *fantoches* célebres.

JARDI ESPANYOL

Continuan representantse sarsuelas curtas, y en especial obretas catalanas. Algunas com *L' isla tranquila* han passat depressa: altrás en cambi, com *Lo somni de la innocencia* han alcanstat un número considerable de representacions.

Dimecres vá estrenarse un sainete lirich en un acte y tres quadros, titulat *La festa del adroguer ó 'ls amors de la Layeta*.

No havent pogut assistir al teatro, alasso pera la próxima revista 'l donar compte de aquesta novetat.

GRANVIA

Viu aquest teatro del repertori castellá ja conegut, alcanstant las obras una execució bastant esmerada.

Ab la *Diva* l' altre dia vá debutar la tiple Srta. Soletat Alvarez, alumna del Conservatori del Liceo, la qual vá obtenir una acullida molt simpática, que li augura una brillant carrera.

CIRCO EQUESTRE

Se prepara una gran pantomima titulada *Una fiesta nocturna en Pekin*.

Afortunadament aquí no hi ha japonesos, y las cosas dels xinos sempre 's veuhen ab gust.

N. N. N.

LAS DELICIAS DEL FUMAR. (1)

Lema: ¡Alabadas sigan!

Lo fumá es de las fal-leras
que no he pogut may deixar,
y ab goig puch assegurar
que son ditxas ben enteras
y delicias verdaderas,
las delicias del fumar.

Si algun treball tinch de fer
y pretench fer bona feyna,
fumo, avants d' agafar l' eyna,
un cigarret de paper.

Cap convit, de bona gana,
jo no puch pas aceptar,
si al final no hi puch fumar
un bou puro de l' Habana.

Llegint un poch m' encaparro
y aixó á mi 'm causa un disgust;
més si vull llegir de gust
tinch de fumarhi un cigarro.

Si no puch dormi á la nit,

(1) Poesía premiada ab una preciosa boquilla d' espuma y ámbur en lo Certámen de «Lo Teatro Catalá» celebrat en lo Teatro Eldorado lo dia 18 de Desembre de 1892.

m' aixeco del llit ab brillo,
tanquil faig un *cigarrillo*,
me 'l fumo y quedo dormit.

No passo traballs amarchs
pe 'ls amichs pobres, ni richs;
perqué 'ls méus únichs amichs
son los puros bons y llarchs.

D' una tassa de café
acompanyada d' un puro
jo 'n donaría... ¡mitj duro!
pero sense 'l puro, ré.

Alguns son devots de Baco;
altres de Venus ho son;
pero, jo, ¡voto al mon!
soch sols ¡devot del tabaco!

Quatre dias m' estaria
sense beure, ni menjar;
més mitj dia sens fumar,
la vritat: ¡no 'l passaria!

Jo no soch pas dels bagarros;
pero alegre y aixerit,
m' estaria día y nit
cremant y fumant cigarros.

Molts elogian la manya
y 'l gran geni de Colón
perqué va regalá un mon
gran y espléndit á l' Espanya.

Jo aixó de cap modo ataco;
pero l' admiro també
perqué del Nou Mon vingué
lo bó y riquíssim tabaco.

¡Oh, si! D' allí va venir
aquella planta exquisida,
que causa goig, dona vida
y al mal humor fa morir.

Per xo alabo en gran manera
al bon Cristofol Colón,
puig al darnos un nou mon...
nos va dar la tabaquera.

Y si jo tingués molts duros
en proba d' agrahiment
li alsaría un monument
tot fet ab paquets de puros.

May m' han tentat las faldillas,
ni busco á las noyas macas;
puig, jo, sols penso ab petacas,
ab cigarros y ab boquillas;
més si un día tant m' apuro...
prometo, de bona gana,
casarme ab una cubana
que li agradi fumar puro.

Un que té ideas molt bonas
per vendre y guanyar diners,
va per plassas y carrers
exclamant:—¡Tot per las donas!—

Donchs, jo, ab un puro á la ma
molts cops fent gresca y tabola
ó anant á fer xirinola,
dich cridant:—¡Tot pe 'l fumá!—

Per veure una diversió,
com altres, jo may deliro,
puig fumant lo fum me miro
y al moment tinch distracció;
perque en lo fum jo hi veig banyas;
conills perseguits per furas;
microscópicas figuras
ab formas raras y extranyas;
ratolínets que s' escapan,
com si fugissen del niu
y gatets, fent lo cap viu,
que corran y no 'ls atrapan.

Jo hi veig menuts angelets
ab cabelleras rissadas,
petitas ratas-pinyadas,

LO DEBUT DE LA NUVIA.—Preparació pel duo.

Esquellots

L'ajuntament nou ha pres ja possessió de la Casa Gran.

L'acte vá realitzar-se dilluns ab tota pompa y solemnitat. Tant los que 'n sortian com els que hi entravan vestian de rigurosa etiqueta. 'Ls que 'n sortian, com si anessin á un enterro y 'ls que hi entravan com si anessin á un bateig.

Per acompanyar als nous fins al estrado vá nòmbrarse una comissió dels vells; y per acompanyar als vells fins á la porta, vá nòmbrarse una comissió dels nous.

En aquest punt precis, lo Sr. Martí y Gofau, home bastant xistós, vá acostarse á l'arcalde y vá dirli á cau d'orella:

—Me sembla amich Rius, que de aquesta comissió hauria de formar-ne part lo Sr. Samaranch, ja que aquest senyor enten en los assumptos relacionats ab los difunts.

Un cop afora 'ls morts e's que van quedar-se van fer lo cap-viu, repartint-se las varas de tinentes d'arcalde.

No deixá de cridar l'atenció que la tercera ab la corresponent presidencia de la comissió de Hisenda, sigues concedida pels conservadors, al fusionista Sr. Griera (a) Pagés.

papallonas y aucellets.

Y meditant, desseguida,
sens que 'm causi mal ni bé,
¡en lo fum jo hi veig també
las il·lusions de la vida!

Si un jorn, per ma negra sort,
me trobo en lo cas fatal
d'agafá un terrible mal
que 'm pugui causar la mort,
y 'l metje m' arriba á dir
que si la pell vull salvar
tinch de deixá 'l dols fumar,
diré ¡que 'm deixi morir!

Y si un cop mort sé que al cel
no s'hi fuma gens, ni mica;
sens gastar gayre palica
confesso, ab desitj y anhel,
que si bé d'un modo atrós
patiré en lo foch etern,
corrent fugiré al infern....
per veure fumá 'l méu cos!

Lo fumá es de las fat-leras
que no he pogut may deixar,
y ab goig puch assegurar,
que son ditxas ben enteras
y delicias verdaderas,
¡las delicias del fumar!

FRANCISCO LLENAS.

LO DEBUT DE LA NUVIA.—Gran final.

Cassat al vol, durant l'estreno de *Mu. ley Omar*.

—¿Home per qué rius de aquesta manera?—li preguntaven á un literat.

Y ell respongué:

—Ja veurás: jo temps enrera vaig voler posarme á fabricant, y van plomarme molts quartos; y ara, quan veig que un fabricant intenta posarse á autor dramàtich m'alegro de que 'ls hi plomin també.

Fan mal en non concepte 'ls que combaten la candidatura del Sr. Guimerá pera la presidencia del Ateneo, en atenció á que 'l digne director de *La Renaixensa* pugua redactar en catalá 'l discurs inaugural.

Si no hi ha cap més motíu que aquest pera fer oposició á la séva candidatura, hem de confessar qu'és un motíu ben pobre.

Al Ateneo hi caben totes las ideas, y aquestas poden ser exposadas en tots los idiomas. ¿No s'hi han donat conferencias en francés y en italiá? ¿No s'hi han llegit sempre poesias catalanas? ¿A qué venen, donchs, aquests escrúpuls de última hora?

Si la votació de president está empatada, demanin consell al bon sentit, y 'l bon sentit la desempatará.

S'ha obert ja la temporada dels banys de mar de la Barceloneta, y moltes personas que acostuman á freqüentarlos, han observat que per cada cotxe del tranvía destinat al extrém del Passeig nacional, ahont hi ha tants establiments importants,

Aixó vol dir que 'ls partits de la legalitat aquí á Barcelona, son tan amichs, que hasta 's tutejan.

Com si tota la vida haguessen menjat en un mateix plat.

A un regidor que 's proposa distingirse molt en l'exercici del séu càrrech, li deya un séu elector:

—¿Qué amigos tienes *Benito!*....

—Y aixó ¿per qué ho dius?

—Home, com veig que no t'han donat cap vara....

—¿Y qué n'haig de fer jo de las varas?....

¡A mí que 'm deixin la cullera!....

Y al dir aixó 's llevava 'ls bigotis com si ja hagués tastat l'arrós.

A Barcelona tot vá anar com una seda y á gust de l'hereu Pantorrillas... Pero en cambi á Gracia.... allá sí que pot dirse que se l'han ben rifat.

D. Manuel era acérrim partidari del metje Sallent, y per escotilló li ha sortit el metje Arteaga.

L'ex-sabater Derch vá encarregar-se de posar mitjas solas y talóns á las botas, y aquestas se las ha calsadas qui menos s'esperava.

Y mentres en Pantorrillas dirigeix la vista al cel, hi ha á Gracia un calvo qu'exclama:
—Ja 'm tornaré á lluhí 'l pel.

ne surten a lo menos quatre ó cinch que 's dirigeixen als Banyes Orientals, propietat del hereu del senyor Gasull y director al mateix temps del famós *Diluvi*.

¿Comprenen ara ahont está 'l *quid* de certes campanyas elèctriques?

—Vd. dar bombos... mi dar bañistas.

—Justa la fusta... y 'l públich que 's fastidihi!

Lo revister que té 'l *Brusi* a París, tot sovint posa la mel a la boca als lectors del venerable *Diari*. Que ho diguin sino aqueixos parrafets que recomano a l' atenció dels Pares de familia:

«Mr. Molier es un aficionado millonario que se dá el lujo de poseer un circo en su hotel y de organizar allí para sus amigos de ambos sexos representaciones que ofrecen *singular atractivo*.

»Lo más culminante de la última velada se cifraba en la presencia de una amazona tan bella como hábil, que ejecuta ejercicios de una agilidad prodigiosa, *llevando la menor cantidad de vestido posible*.

»Hace a caballo toda suerte de papeles, *desnudándose* al ritmo de una galop, echando uno tras otro sus vertidos de clown, de circasiana, de persa, etc., quedando al fin con la *malla rosada*, QUE SIRVE DE OBJETIVO A TODOS LOS ANTEOJOS.»

¡Olé!...

L' altre dia 'm deya un gueto, asíduo lector del *Diari*:

—¿Creurá que quan llegeixo aquestas descripcions tan vivas y tan salaus me sembla que 'm trech cinquanta anys de sobre?

Ocupacions perentorias no 'ns permeteren fer lo viatge a Sant Hilari Sacalm, al qual siguerem galantment invitats per Mr. Martín.

Apesar de aixó sabém pel testimoni unánime de nostres companys de premsa que aquell siti privilegiat favorescut per la naturalesa ab pintorescas perspectives y ab famosos manantials, quals ayguas picants obran maravellas, conta ademés ab l' atractiu de un establiment de primer ordre, capás pera mes de 200 banyistas y dotat de tots elements de comoditat y confort que pugan desitjarse.

L' estació de Sant Hilari pot competir avuy ab las més acreditadas del extranger.

No content Mr. Martín ab haver fet construir un edifici tan notable, embellit ab parchs, passeigs y un gran lago, iluminat ab llum elèctrica y amoblat ab elegancia, ha establert un bon servey de carruatjes, que ab gran rapidés recorren lo trajecte que separa l' estació de Hostalrich del establiment.

Mr. Martín s' ha fet acreedor al agraument del gran número de malalts que acuden tots los anys a Sant Hilari en busca de la salut perduda.

Y ab tota franquesa hem de dir que preferim veure a Mr. Martín empleant aixís la seva activitat é inteligencia, millor que preparant techs per encàrrech del Ajuntament.

Ha mort l' actriu del Teatre catalá D.ª Pilar Clemente, que durant molts anys treballá en companyia del Sr. Riutort, entrant després a Romea, ahont estrená algunas obras del repertori catalá.

Es de sentir la seva pèrdua, en quan las artistas de las sévas condicions no abundan molt en las companyias del teatro regional.

L' Insensat se 'ns ha tornat un revister de pilota tremebundo. L' altre dia feya una elocubració sobre 'l *revés* y la *bolea*, y deya:

«El *revés* ante la *bolea* es para nosotros como la trampa enfrente de la nobleza. El *revés* retiene, el *revés* apunta, el *revés* medita, y después de esos tres preparativos efectuados más ó menos rápidamente el *revés* dispara.

»La *bolea* mide, piensa y ataca en un sólo instante. Comparemos el mérito...»

Vamos comparemlo:

«El *revés* dá el *traseiro*, la *bolea* presenta el *pecho*.»

¡Da el *traseiro*!... ¿Qué tal?

Ja 's coneix que l' Insensat ha sigut sempre enemich del *reversos*. Ey, entenemnos: de *rébre*'ls!

L' altre dia exclamava:

«Pues pese a quien pese, todos los *Chiquitos* habidos y por haber los plantamos de un sólo *revés* totalmente fuera del Olimpo pelotístico de nuestra devoción.»

¡Y cá has de plantar tú, infelís! ...

¡Lo que has de procurar es que algún dia no t' *encistellin* premente per una pilota!

Segons conta 'l *Noticiero*, una hermosíssima noya de Florencia, desesperada de no poder conseguir de un comissionista catalá aquells favors que may se negan a las noyas macas, vá penjarse de un roser molt corpulent. Primer rasgo de romanticisme.

Y perque la seva mort resultés mes poética, vá lligarse al cos dos coloms ab cintas blavas, colcant ademés en cada cinta una carta, dirigida l' una al seu amant y l' altra als seus pares. Segon rasgo de romanticisme.

Y morta ella, 'ls dos coloms van morir de tristesa algunas horas després. Tercer rasgo de romanticisme.

Aixís ho conta 'l *Noticiero* y no hi haurá costurera ni salta-taulells que al llegir aquesta historia no sentin humitejarse'ls els ulls y palparlos el cor.

Lo desenllás natural sería que 'l comissionista que de tal manera fá patir ab los seus desdenys a las noyas florentinas, hagués demanat aquell parell de coloms y se 'ls hagués menjat ab arrós.

Los metjes de Madrit han celebrat un *banquete*, acordant construhir un edifici, que portará 'l titol de *Palau dels metjes*.

No sé entendre, francament, quina necessitat tenen los metjes de gastarse diners en un edifici especial. ¿Qué per ventura no contan ab un de molt important?

Lo verdader *Palau dels metjes* es lo cementiri. Allá hi tenen reunidas totas las sévas obras.

D' actualitat.

—Pero vosté, jove, estant tan plé de salut ¿per qué hi vé a aquest balneari?

—Per agraument.

—¿Es a dir que las ayguas aquestas van curarlo?

—No; pero van matarme a dos oncles que 'm nombraren hereu seu.

CANTARS BILINGÜES

*El manantial busca al río
y el río busca la mar;*

à mí també 'm busca 'l sastre
desesperat per cobrar.

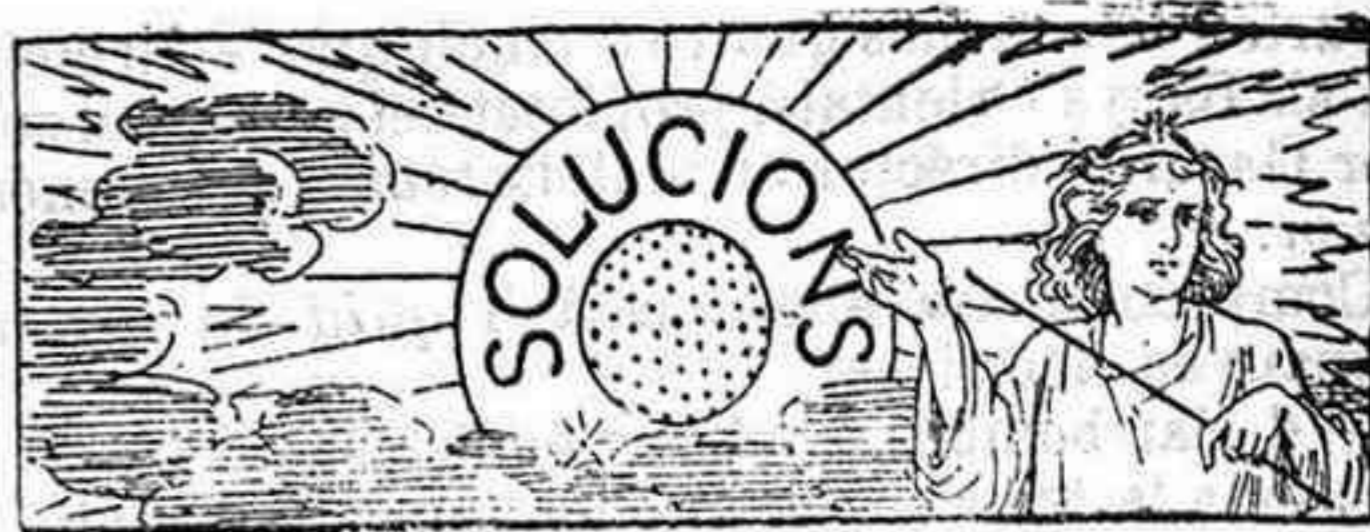
*Los ríos, prados y flores,
el amor y la esperanza,
omplan lo cap dels poetas;
pero no 'ls omplan la panxa.*

LL. ABOYÁS.

FREDERICH SOLER. (Pitarra)

Comensat ja 'l tiratje del present número, hem tingut coneixement de la mort de *Frederich Soler* ocorreguda à 2 quarts de duas de la tarde de ahir.

Avuy ens falta temps, espay y tranquil·litat pera rendir al creador del *Teatro català* lo tribut que li deu LA ESQUELLA DE LA TORRATXA. La mort de *Frederich Soler*, encara que prevista feya ja molt temps, ha produhit à Barcelona una gran sensació.

A LO INSERTAT EN L' ULTIM NUMERO

- 1.ª XARADA.—*Hu-mil-ment.*
- 2.ª ID. —*Mar-ti-ni-a-na.*
- 3.ª MUDANSA.—*Sou.—Seu.*
- 4.ª LOGOGRIFO NUMÉRICH.—*Paulino.*
- 5.ª GEROGLÍFICH.—*Per creus los altars.*

TRENCA-CAPS

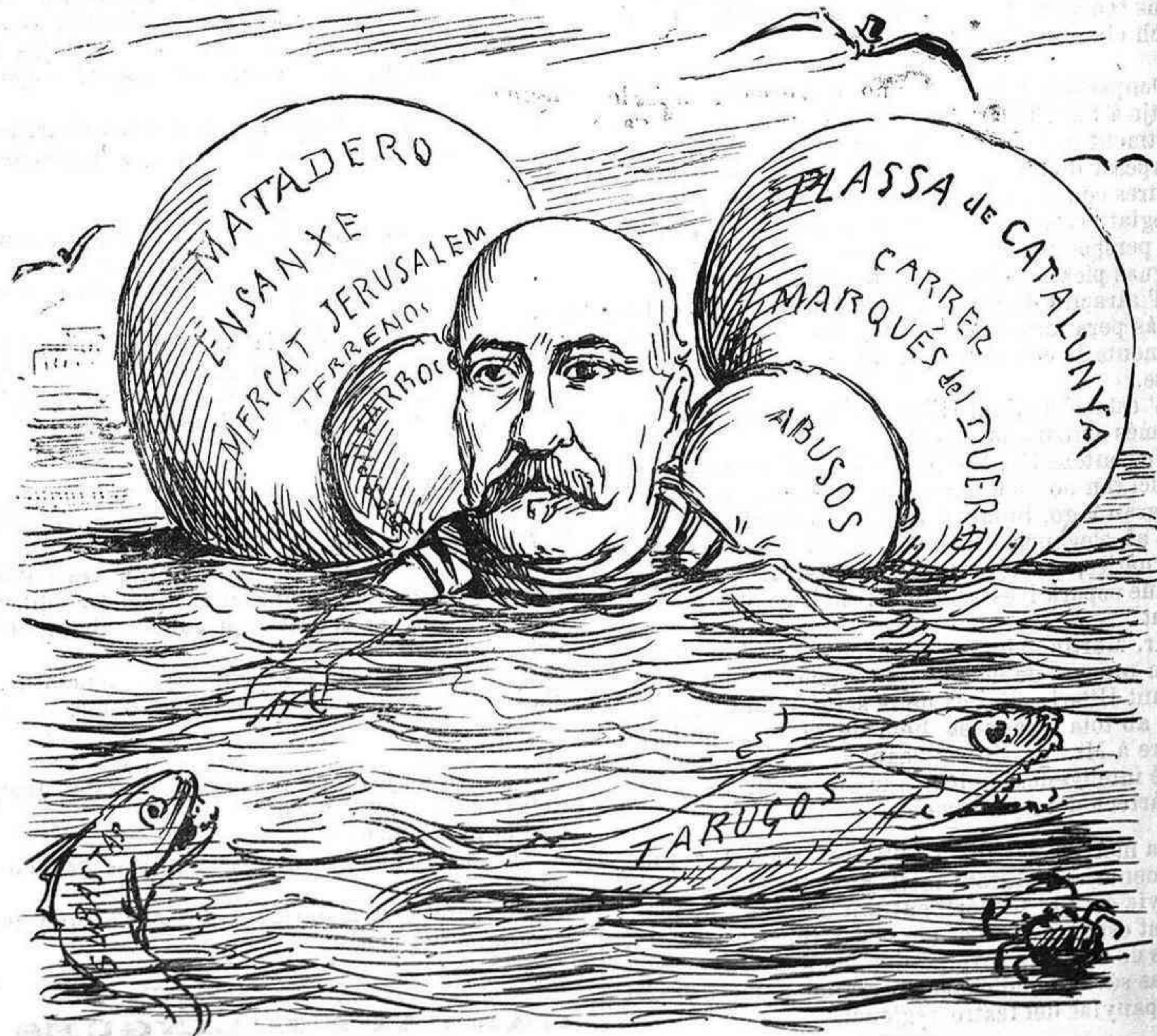
XARADA-CARTA

I

Al meu int'm amich en *Pepet Roca y Sabrià*

Estimat amich *Pepet*: Cumplint l' encàrrech que vares erme fa molt temps de que 't busqués dona per enlassarte —encàrrech que per lo delicadíssim qu' es si l' he cumplert ha sigut senzillament perque ets tú—tinch lo gust de participarte que ja hi trobat la dona que m' ha semblat que 't convé y, per lo tant, vejis si 't fá per casa:

BANYS MUNICIPALS

¡Ay, Rius, que aquestas carbassas
tenen malas condiciones!

¡Ay, qu' en lloch de sostenirlo
potsé ' tirarán á fons.

LÓPEZ-Editor, Rambla del Mitj, 20

LLIBRERÍA ESPANYOLA

BARCELONA

Correu: Apartat núm. 2

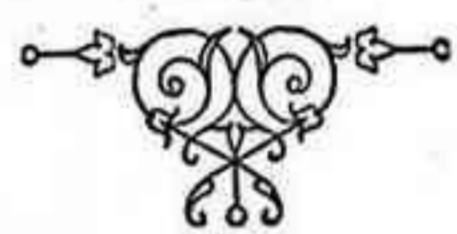
Coleccion

Acaban de
ver la luz los
tomos
25 y 26

Diamante

EDICIÓN LÓPEZ

Tomo 25

PALABRAS Y PLUMAS

por L. RUIZ CONTRERAS

Tomo 26

SOL Y SOMBRA

por RICARDO SEPÚLVEDA

Precio 2 reales tomo, con preciosas cubiertas al cromo, distintas para cada volumen.

NOVEDAD

EL HECHICERO

por Juan Valera

Precio Ptas. 2'50.

NOVEDAD

LA GUERRA DE CUBA

(APUNTES PARA LA HISTORIA)

por Eugenio Antonio Flores

Precio Ptas. 4.

ESTUDIOS PENITENCIARIOS

por D. F. Murcia y Santamaria

Un tomo 8.º Ptas. 3'50.

Julian

LO SABBATH

LEGENDA ANTIGUA

Preu 1 pesseta.

Manuel Reina

LA CANCIÓN DE LAS ESTRELLAS

POEMA

Ptas. 1.

FLORES DE ESTÍO

por José Anselmo Clavé

Un tomo 8.º encuadernado Ptas. 4.

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de ditas obras, remetent l' import en libransas del Giro Mútuo, ó bé, en sellos de franqueig al editor López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu franca de port. No responém d' extravíos, no remetent además 3 rals pel certificat. Als corresponsals de la casa se 'ls otorgan rebaixas.

REGIDORS NOUS

—¿Ahónt es aquest arrós?

Es una *total* que de nom se diu *Sexta-quarta-sexta*, més hermosa que un sol y més aixerida qu' un pèsol: es molt treballadora, molt econòmica y sobre tot te molt *panis*. L' únich defecte que té—puig totas las donas 'n tenen més ó menos—es que de la mateixa manera que *sexta-tercera* 'l *primera-segona-tercera* y *sexta-tercera* una *primera-sexta* si convé, *sexta-tercera* y *quinta-sexta-tercera* las faltas de tothom qu' es un portento; aixó sí que ho té: es un xich xarfardereta y no *segona-tercera* cap veritat á ningú; pero per aixó no caurá la casa.

No li ha agradat may *primera-tercera primera-girada segona-quinta-sexta*.

De *tercera-quarta-sexta* no 'n té gens ni mica; 'm consta que d' aquesta cosa n' está molt *quarta-sexta*.

La seva mare la vol casar *primera-girada* una *primera-segona-tercera-quarta*; pro ella no 'l vol de cap manera, per qual motiu sostenen mare y filla una *primera-sexta-tercera* continua; además no vol cap home *primera-girada primera-sexta* sino que 'n vol un que usi americana ó levita á tot drap encare que sigui un *pixa-tintés*. Ab aixó Pepet ja ho sabs, quan te vingui bé, pots doná un vol pels voltants de las Bassas de Sant Pere y vejis si la esmentada *mossa* 't fá *peña*.

Ton amich,
AGUILETA.

II

Ma *primera* es animal,
part del cos es ma *segona*
y veurás en mon *total*
un carrer de Barcelona.

BARLIQUI-BARLOQUI.

CADENA

· · ·
· · ·
· · ·
· · ·
· · ·
· · ·
· · ·
· · ·

Primera ratlla vertical y horisontal: dins del cos se troba.—Segona: amaniment.—Tercera: vila catalana.—Quarta: animal de ploma.—Quinta: poble de Catalunya.—Sexta: tractament eclesiástich.—Séptima: regió espanyola.—Octava: animal de ploma.—Novena: utensili de cuyna.

LEÓN DE GLIZZANA.

CONVERSA

—Ahont tens la dona que no te la veig, Eduart?
—Es al seu poble uns quants días.
—¿De quin poble es?
—Home, no m' ho preguntis que ara tú y jo ho acabém de dir.

A. FONT.

LOGOGRIFO NUMÉRICH

1 2 3 4 5 6 7 8. —Nom d' home.
1 2 3 1 2 3 2. —Carrer de Barcelona.
6 2 4 2 3 5. —Poble catalá.
6 2 4 7 8. —Nom d' home.
6 5 3 2. —Poble catalá.
1 5 8. —Animal.
3 7. —Nota musical.
1. —Consonant.

CINTET BARRERA Y CARGOL.

GEROGLIFICH

LO
Africa América
Asia
Oceania Europa
×
T

I

MISTETS DE CASTELLÁ.

A. López Robert, impresor, Asalto, 63.—Barcelona.